

Kardinalovo pastoralno pismo:

„SVJEDOČANSTVO ISTINE“

Nadbiskupovo pastirsko pismo za korizmu 1999. u godini Boga Oca

Draga braćo svećenici,
redovnici i redovnice,
dragi vjernici,
braćo i sestre!

UVOD

1. Svima vama, braćo i sestre, pozdrav i mir u Gospodinu. Od apostolskih vremena do danas, predvodnici u služenju Crkvi Božjoj upućivali su pisma povjerenim vjernicima da ih potaknu i ohrabre na putu vjere i podijele s njima radost zajedništva. Neke od tih poslanica čitamo u liturgijskim slavljinama kao poruke Objave, druge opet iz poapostolskog razdoblja pripadaju dragocjenom biserju kršćanske literature kao zajednički poklad vjere. Petrovi nasljednici, u brizi za sve Crkve, učestalo nas pohađaju svojim prosvijetljenim pastirskim pismima da razglase svakom naraštaju i vremenu »nadspoznatljivu ljubav Kristovu da se ispunite do sve Punine Božje« (Ef 3,19).

Smatram prikladnim, po daru služenja vašemu spasenju, slijediti taj provjereni način saobraćanja i uputiti pismo vama, članovima Kristove

obitelji – Crkve zagrebačke, dionicima Božjega naroda hrvatskoga jezika do kojih dopiru moje riječi i napokon ljudima dobre volje koji su mili Bogu jer ga se boje i čine pravdu (usp. Dj 10,35).

Svima onima koji su naučili crkveni jezik prevoditi jedino na politički jezik neposrednog koristoljublja želim osjetljivost srca za Božju ljubav koja »hoće da se svi ljudi spase i dođu do spoznanja istine« (1 Tim 2,4). Dijaloga nema tamo gdje se ljudi ne trude uživjeti u jezik, motive, osobni i društveni kontekst svoga sugovornika, a bez dijaloga nema napretka u istini i zajedništvu. Zaglušni i ljutiti monolog grijeh je prema ljubavi koja se očituje prvenstveno u pažljivosti i poštivanju bližnjega, koji je čovjekov sugovornik. Taj grijeh razara tkivo društvenih odnosa i širi ogorčenje.

Prošle godine sam vam se o korizmi obratio pastirskim pismom o stotoj obljetnici rođenja blaženoga Alojzija Stepinca pod naslovom: »Najsvjetliji lik Crkve Božje u Hrvata«. Ove me godine više razloga potiče na ovo pismo. Nalazimo se u trećoj godini pripreme na Veliki jubilej, koja je posvećena Bogu Ocu, i želim stoga svratiti pozornost na ciljeve ove godine. Ulazimo u korizmeno vrijeme koje nas još jednom poziva promisliti unutarnju ljepotu i životnu odgovornost obraćenja Bogu. Konačno, još u nama svima žive dojmovi i odjeci milosnih i povijesnih događaja: beatifikacije kardinala Alojzija Stepinca i drugog pohoda pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj. Želja mi je da svi ti providnosni događaji trajno potiču našu budnost i našu zauzetu radinost, po riječi psalmista: »O, da danas glas mu poslušate: Ne budite srca tvrda« (Ps 95,7-8).

I. NAŠ JE ŽIVOT HODOČAŠĆE PREMA OČEVU DOMU

a) Posvemašnja upućenost na Oca

2. »Blagoslovljen Bog i Otac Gospodina našega Isusa Krista, Otac milosrđa i Bog svake utjehe! On nas tješi u svakoj našoj nevolji da bismo i mi sve koji su u nevolji mogli tješiti onom utjehom kojom nas same tješi Bog« (2 Kor 1,3-4). U jubilejskoj godini posvećenoj Bogu Ocu naša je pozornost usmjerena k Izvoru i Uviru svega što postoji, Roditelju svega života, Ocu našem na nebesima. Onaj koji nas vodi k Ocu je Isus Krist, njegov Sin-ljubimac, Prvorođenac među mnogom braćom, te Duh Sveti koji nas upućuje u svu istinu (usp. Iv 16,13).

Prva zapisana Isusova riječ govori o njegovoj posvemašnjoj upućenosti na Oca, upravo o njegovoj životnoj smještenosti uz Oca: »Niste li znali da mi je biti u onome što je Oca mojega?« (Lk 2,49). Isto pokazuje i njegova posljednja riječ: »Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj!« (Lk 23,46). Znalci Evanđelja izbrojili su 170 mjesta na kojima Isus govori o svome Ocu s oduševljenjem, prisnošću i dubokim poštovanjem. Svaka njegova riječ, gesta i stav otkrivaju Oca. Isus ništa ne čini prije nego se s Ocem izričito poveže u molitvi i šutnji. »Jelo je moje vršiti volju onoga koji me posla i dovršiti djelo njegovo« (Iv 4,34). Iz mistične intimnosti s Ocem izvire sve njegovo djelovanje, sve odluke, želje i planovi. Zato nam je i mogao reći: »Ja sam u Ocu i Otac u meni«, i još: »Tko je vidio mene, vidio je i Oca (Iv 14,11.9), te nam povrh svega dati naputak i nalog: »Budite dakle savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski« (Mt 5,48).

3. Nitko ni prije ni poslije Isusa nije tako govorio o Bogu kao Isus. Židovi se nisu usuđivali spomenuti Božje ime, a on ga imenuje Ocem koji je sama ljubav. Tako se Božjem strahu – početku mudrosti kojem nas uči starozavjetna Objava – pridružuje Božja očinska nježnost i dobrota, neprestano i brižno zauzeta oko vječne sreće ljudi. To dvoje ujedinjuje se u stav djetinjega strahopoštovanja, u snažnu potrebu da na ljubav odgovorimo ljubavlju, u nužnost pronicanja volje Božje kao jedinog ispravnog životnog kompasa u našim lutanjima i nedoumicama. U Isusovu novom imenu za Boga – Otac – sadržana je, prema našem kršćanskom uvjerenju, sva dubina filozofijske i teologijske misli o ljudskom postojanju, društvenim odnosima, osobnoj sreći i budućnosti čovječanstva.

Papa Ivan Pavao II. nas, stoga, podsjeća: »Sav je kršćanski život kao veliko hodočašće prema Očevoj kući, čija se bezuvjetna ljubav prema svakom ljudskom stvorenju svaki dan ponovno otkriva, a posebno prema 'izgubljenom sinu'. To hodočašće uključuje nutrinu osobe šireći se zatim u vjerničkoj zajednici da bi dostiglo čitavo čovječanstvo.«¹

b) *Molitva svih molitava: Oče naš*

4. Prirodno je, stoga, da molitva svih molitava u ovoj godini bude molitva Gospodnja »Oče naš«. Svaka je molitva dobra tek ako iz duha Očenaša izlazi ili k njemu privodi. Stoga kaže sveti Augustin: »Ako pogledaš sve riječi svetih molitava, smatram da nećeš naći ništa što nije uključeno i sadržano u toj Gospodnjoj molitvi.«² Trebamo ponovno učiti molitvu Očenaša jer je očito da ona nije samo dragocjeni obrazac iz Isusovih usta, nego je to upravo njegov svjetonazor i škola. Uči nas pravo

željeti i oblikuje poredak naših potreba i praželja, upućuje nas na velike stvarnosti u koje su uključene i naše male, osobne potrebe; uči nas Božjem ukusu moljenja. »Zna Otac vaš nebeski da vam je sve to potrebno. Tražite stoga najprije Kraljevstvo i pravednost njegovu, a sve će vam se ostalo dodati« (Mt 6, 32-33).

S uzbuđenjem se sjećamo riječi Ivana Pavla II. na zagrebačkom hipodromu 1994. godine: »'Oče' – riječ slatka, ali i vrlo zahtjevna! Ako nam je dakle Bog Otac, onda svi mi jesmo i moramo biti braća, prije svih razlika, prije svakog pripadništva, prije svake nacionalnosti, postoji duboko temeljno jedinstvo koje ujedinjuje svako ljudsko stvorenje. Mi kršćani pozvani smo da to jedinstvo svjedočimo posebnom snagom i odgovornošću. Zar ne bi bila nedopustiva dvoličnost ponavljati 'Oče naš', dok se gaje osjećaji srdžbe i zavisti, ili čak namjere nasilja i osvete?«³ I nastavlja osobito važnu misao: »'Oče naš' sadrži u srži određeni nacrt društva, koje ne samo da isključuje svako nasilje, nego se u svakom svom vidu izgrađuje prema načelima bratske solidarnosti.«⁴

c) *Božje očinstvo je temelj i pokretač plemenitih namjera*

5. Pitanje svih pitanja naše sadašnjosti i budućnosti jest kako taj Božji nacrt društva i povijesti kojega nam je ostavio Isus Krist i po kojemu osoba od tuđinca postaje bližnji, obitelj postaje sveto kljalište ljubavi i života, a društvo se izgrađuje kao civilizacija ljubavi, pretvarati u praksu? Ne nedostaje velikih humanističkih izjava o dostojanstvu svake osobe i o ljudskim pravima, o pravednom i solidarnom društvu, ali manjka ljudi i gesta koji to ostvaruju riječima i djelima svaki dan, na svakome mjestu. Nije

li razlog takve sve veće nepodudarnosti naše civilizacije s njezinim vlastitim idealima u tome što očinstvo Božje prestaje biti temelj, motiv i pokretač plemenitih namjera? »Ako Gospodin kuću ne gradi, uzalud se muče graditelji« (Ps 127,1).

Kršćani su uvjereni da je bez Boga osoba okljaštrena i obesmišljena, te da je društvo lišeno životne snage i prepušteno urušavanju. Ljudi ne mogu izići iz sebe i svojih pohlepa, nadići vlastitu sebičnost i uskogrudnost, te kao da više ne nalaze razloga za plemenitu žrtvu i za blagu strpljivost. Društvo pak u cjelini ostaje bez putokaza i bez korektiva svojim vizijama.

Ljudi spremni prodavati dušu za bogatstvo, uspjeh i vlast siju smrt u sebi i oko sebe. Pojedinci i skupine u društvu, kojima je stalo jedino do toga što o njima misli moćni svijet, ugrađuju propast u vlastite temelje jer ne mare za naume koje Bog ima s čovjekom i koje nam je on sâm, Otac, otkrio po Isusu Kristu. Svoj uvid u to, jednostavno je u teškom povijesnom trenutku izrazio blaženi Alojzije Stepinac: »Sve što se protivi Božjim planovima mora da donese prokletstvo narodima.«⁵

6. Što onda Crkva hoće i što predlaže? Povratak izagnanoga Boga u naše misli, riječi, savjesti i djela. Ateizam nije nestao iz naše sredine i iz naših postupaka; onaj teoretski i nasilni pretače se u praktični i dobrovoljni. Umjesto mjerila svemu, Bog ostaje po strani kao smetnja. »Crkva je za onaj poredak, koji je toliko star, koliko i deset zapovijedi Božjih. Mi smo za poredak koji je napisan ne na raspadljivom papiru, nego u savjesti ljudskoj prstom Boga živoga. Temelj je tog poretka Gospodin Bog, koji se ne gubi u paragrafima, kao zemaljski zakonodavci, već je čitav poredak sažeo u deset zapovijedi Božjih.«⁶

Crkva je dakako svjesna da je život njezinih zajednica i vjernika kao pojedinaca ono pravo mjesto gdje se taj poredak također treba ostvariti kao svjedočenje, poziv i ponuda svakoj ljudskoj savjesti. Pritom ona zna i priznaje da živi iz Božjeg dara pomirenja i mira, te da taj dar treba predavati dalje i njemu usred čovječanstva služiti.

II. »DAJTE POMIRITE SE S BOGOM!« (2 Kor 5, 21)

a) Hitnost Isusova poziva na obraćenje

7. »Smisao 'puta prema Ocu' morat će nagnati sve da, u prijanjanju uz Krista Otkupitelja čovjeka, poduzmu korake autentičnog obraćenja, koje podrazumijeva kako 'negativni' vid oslobođenja od grijeha tako i 'pozitivni' vid izbora dobra, izraženog etičkim vrednotama sadržanim u naravnom zakonu, Evanđeljem potvrđenim i produbljenim.«⁷

Korizma nas upravo podsjeća na taj temeljni životni zakon obraćenja koji se ne može zaobići da bi se prijekim putem stiglo do boljeg života. Uz vjeru, obraćenje je ulaznica u kraljevstvo Božje u koje smo svi pozvani poput radnika u vinograd (usp. Mt 20,1-16). »Obratite se i vjerujte Evanđelju!« (Mk 1,15). Novo društvo stvara se samo po obraćenim i u tom smislu novim ljudima.

Isus Krist je model obraćenja sažeo u prispodobu o dobrom ocu i izgubljenom i nađenom sinu (usp. Lk 15,11-32). Prispodoba uči tko je Otac nebeski. On poštuje slobodu djece i kada izabiru krivi put ili stranputicu, ali ostaje otvorena srca i s ranjenom čežnjom iščekuje čas povratka djeteta

da ga privine k sebi i u svoju radost utopi bolne krivice i nedorečene isprike. Prispodoba govori i o nama. Zamamni zov bezgranične slobode, neovisnosti od bilo koga osim od sebe i svojih pohlepa, odluka biti mjerom svih stvari, bog samome sebi, unosi u nas nepovjerenje u Oca i rezultira odabirom krivih životnih putova i stavova. To je bit grijeha: nepovjerenje prema Bogu, dijeljenje od njega, pokušaj da se život uzdigne iznad stvorenih granica. A samo Bog je bezgraničan u svojoj slobodi. Možda je upravo uvjerenje da se bez Boga može i da njegova ponuda spasenja u Isusu Kristu nije nužna, srž tragike našega vremena »u kojem često izgledaju izgubljeni i sami temelji etičke vizije ljudske egzistencije«. ⁸

Stoga je prihvaćanje Isusova poziva na obraćenje hitno. Ono ne trpi odgode. Valja nam dakle izaći iz tame u svjetlo, iz negativnog promišljanja života u pozitivno, iz samodopadnog pouzdanja u same sebe u povjerenje i pouzdanje u Boga. Na putu vjere, putu koji se ovdje otvara, mi prihvaćamo kako svoje vlastite granice i odgovornosti tako i svoje bližnje koji su korektiv i apel našoj slobodi. Svi zajedno pak smo potrebni Boga jer živimo iz njegove očinske ljubavi. I tu nam se, na kraju, otvara ona definitivna perspektiva ljudskog života koju nam naviješta apostol Ivan: »Ljubljeni, sad smo djeca Božja, i još se ne očitova što ćemo biti. Znamo: kad se očituje, bit ćemo njemu slični jer vidjet ćemo ga kao što jest« (1 Iv 3,2).

b) Molitva, post i djela milosrđa

8. No poruka korizme još se dalje konkretizira u poziv na post, molitvu i djela milosrđa. Isus Krist izlaže time zapravo vlastito iskustvo. Govori o putu, o načinu kako je nama ljudima moguće oblikovati model

vjernog djeteta nebeskoga Oca. Između sina litalice i ogorčenog i zavidnog mu brata, u kojima prepoznajemo sebe, evanđelist opisuje profil trećega Sina, Ljubimca Očeva, Isusa Krista koji je naš uzor i put.

Molitva kao »uzajamno dozivanje Boga i čovjeka«⁹, po naputku Očenaša, budi u nama trajno nove energije povjerenja, nade i ljubavi, te nam pruža duboko iskustvo Očeva doma, njegove intimnosti i čudesne dobrote. Otvara nam »oči srca« da vidimo stvarnost kako je Bog gleda, u punoj istini, da spoznamo razlog nade koja je u nama (usp. 1 Pt 3,15).

Molim zato i bratski potičem da se u našim obiteljima obnovi zajednička molitva, posebno Očenaša, koja stvara ozračje otajstvene intimnosti s Bogom, a u roditelje i djecu pretače plemenitu uzajamnost, prihvaćanje i poštivanje. Sretna je okolnost da iz tiska upravo izlazi molitvenik: »Božanski časoslov – liturgijski molitvenik za puk Božji«, koji može unijeti novu molitvenu renesansu u naše župe, vjernačka društva i udruge, molitvene zajednice te u naše obitelji.

Post i druga odricanja od loših ovisnosti znak su budnosti i podsjetnik na onaj temeljni post do kojega valja doprijeti, post od vlastite sebičnosti koja odvodi od Oca i zatvara nas pred bližnjima.

Milosrđe je, napokon, zreli plod i cilj djeteta Božjeg, ljubav na djelu za bližnjega. »Blago milosrdnima: oni će zadobiti milosrđe!« (Mt 5,7). »Jer nemilosrdan je sud onome tko ne čini milosrđa; a milosrđe likuje nad sudom« (Jak 2,13). Tako se postaje tvorac civilizacije ljubavi, iz najdubljeg uvjerenja da drugog puta nema i da je smisao života upravo u sličnosti s Ocem milosrđa i Bogom svakovrsne utjehe (usp. 2 Kor 1,3).

Takav model djelovanja nalazimo u drugoj Isusovoj prisposobi, onoj o milosrdnom Samarijancu (usp. Lk 10, 29-37), u kojoj daje vlastiti autoportret i odgovor na pitanje o onom što je prvo i najvažnije: »Hajdete i

proučite što znači: milosrđe mi je milo, a ne žrtva« (Mt 9,13). Stoga će na kraju za svakoga od nas vrijediti njegov pravorijek: »Zaista, kažem vam, što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste!« (Mt 25, 40).

c) Društvene kreposti

9. Isusov poziv na obraćenje, bez kojega ne može biti nikakve duhovne obnove društva, jedini je kršćanski odgovor teror negativnoga poimanja stvarnosti koji nas danomice zapljuskuje iz sredstava društvenog priopćavanja. Retorika žestokih riječi i pozâ ranjava, pretjerivanja i manipuliranja poluistinama zavode, a ogovaranja i klevetanja ogorčuju. Oni pak u nebo vapijući grijesi, od kojih Pismo posebno izdvaja hotimično ubojstvo, tlačenje siromaha i udovica, sedomski grijeh i uskraćivanje zaslužene plaće, do temelja ruše svaku pretpostavku pravednoga i socijalnoga društva.

To više osjećam potrebu i dužnost zahvaliti Bogu na tolikoj braći i sestrama koji su osjetljivi na Kristovu objavu Oca, na njegov poziv i primjer i koji – bilo javno bilo u tajnosti – strpljivo grade civilizaciju ljubavi ulažući i sebe i svoje darove za dobro bližnjih i za njegovanje društvenih kreposti. Dajem im svoju podršku i molim za njih da se ne pokolebaju u poteškoćama i ne padnu u malodušnost. Oni su trajni залог naše nade i radosti.

III. DAJMO NOVO LICE SVOJOJ DOMOVINI

10. Sveti Otac nam je rekao: »Kršćani su u hrvatskim krajevima danas pozvani dati novo lice svojoj domovini, posebno se zalažući da se u društvu ponovno učvrste etičke i moralne vrijednosti, što su ih potkopali prijašnji totalitarizmi i nedavno ratno nasilje. Ta zadaća zahtijeva veliku snagu i odlučnu volju. A zadaća je žurna, jer bez tih vrijednosti nema ni prave slobode ni istinske demokracije. Međutim, temeljna je vrijednost poštivanje ljudskoga života, poštivanje prava i dostojanstva osobe, te poštivanje prava i dostojanstva svakoga naroda.«¹⁰

Kad se pitamo: kakvo društvo zapravo stvaramo, kakvo društvo hoćemo, pitamo se o volji Božjoj i nismo ostavljeni u dvojbi. Riječi Ivana Pavla II., koje sam upravo naveo, jasan su nam putokaz. Na našem »hodočašću k Ocu« svakako nećemo biti tromi, neaktivni, rezignirani kritičari poteškoća i zala, jer pozvani smo na solidarnost, na povećanu zauzetost, na zainteresiranost za sve ljudsko, spašavajući dobro osobnim i skupnim tvorenjem dobra.

Ivan Pavao II. podsjeća nas, nadalje, da je iskonska i duboka povezanost teocentrizma i antropocentrizma »jedno od temeljnih, možda čak i najvažnije načelo učenja posljednjega Sabora«.¹¹

Riječ je o jedinstvenoj ljubavi prema Bogu i čovjeku koja se ne smije ni razdvajati ni suprotstavljati, jer ona inače neće doseći svoju zrelost prema primjeru Isusa Krista. Ako se ne ide ususret Ocu, ljudi prestaju biti braća i postaju sredstvo osobnih egoizama. Ako se zanemari put k čovjeku, koji je put Crkve, naša pobožnost je isprazna i bit će odbačena na konačnome sudu. Jedincatost dvojake ljubavi mjerodavno je izražena u poznatom

benediktinskom pravilu »moli i radi« koje je već pokazalo svoju učinkovitost u stvaranju identiteta kršćanske Europe. Ono ga može danas i kod nas i drugdje ponovno obnoviti i učiniti vjerodostojnim.

Na tom tragu i slijedeći Papine poruke za ovu jubilejsku godinu želim ovdje podsjetiti na neke naše žurne zadaće.

a) Povlašteno opredjeljenje za siromahe i za one koji su na rubu društva

11. Papa predlaže bogatašima međunarodne zajednice da u duhu knjige Levitskog zakonika (usp. 25,8-28) u povodu Jubileja godine 2000. trajno smanje ili dapače oproste međunarodni dug »koji opterećuje sudbinu mnogih naroda«. ¹² Od kršćana traži da budu »glasonoše svih siromaha svijeta«. U pitanjima dugovanja nije dovoljan zakon, koliko god bio dobar, već uvijek veća solidarnost i poštenje.

Griješi tko može vratiti dugove, a uskraćuje povrat svojih dugova; takav potkrada bližnjega. I zajmodavac i dužnik osobito pak vrijeđaju Boga kad gaze siromaha i ostavljaju ga bez sredstava za život i rad. I državne vlasti ne promiču opće dobro ako mogućim smanjenjem poreznih obaveza i drugim poticajnim sredstvima ne omogućuju otvaranje novih radnih mjesta.

No, prilike u samoj Hrvatskoj su prezahtjevne da nas ne bi ozbiljno pozivale na suosjetljivu pomoć tolikim siromašnima, nezaposlenima, starima i bolesnima, uključujući prognane i izbjegle s njihovim brojnim i teškim problemima. Naša ljudska i kršćanska solidarnost treba se jače iskazati u ovo korizmeno vrijeme. Dužni su to više oni kojima je više dano: kršćanski poduzetnici i vjernici koji imaju položaj i utjecaj u vlasti.

Upravo je korizma prilika da razmislimo o svojim dugovima, da otvorimo srca za siromašniju braću, da ih sami potražimo u svojoj stambenoj zgradi, ulici, mjestu ili župi te im iskažemo prikladnu solidarnost i potporu. U tome trebaju prednjačiti naši župni Caritasi. Želim da se u vidu pripreme na Veliki jubilej u svim župama naše nadbiskupije obnovi ili uspostavi župni Caritas u kojemu vodstvo trebaju preuzeti vjernici laici.

b) *Obnova dijaloga*

12. Nije moguć nikakav pozitivan pomak među ljudima i u društvu bez dijaloga. Tek se s njime dublje spoznaje stvarnost, oblikuje slaganje oko općeg dobra i odgaja smisao za toleranciju kao plod razumijevanja drugoga. Nasuprot tomu, zaglušna buka sebeljubnih monologa te mesijanske i revolucionarne krilatice upućuju na infantilnost koja samu sebe drži središtem stvarnosti. Za Crkvu i dalje vrijede maestralni napuci o dijalogu pape Pavla VI. Za njega je dijalog drugo ime za evangelizaciju.¹³

Primjer je u tome također papa Ivan Pavao II. koji neprestance dijalogizira. On nas neumorno upućuje na dijalog s kršćanima drugih Crkava i crkvenih zajednica, na sučeljavanje sa sekularizmom te na dijalog s velikim religijama, posebice sa židovskom i islamskom. Providnost je odredila da upravo naš hrvatski prostor preraste u »predziđe kršćanstva«, što danas za nas znači: u povlašteno mjesto susreta i suradnje različitih, »dobro bdijući nad rizikom sinkretizma i nekog olako varljivog irenizma«.¹⁴

c) *Djela pomirenja i ljubavi*

13. Sjećamo se Papinih riječi: »Potrebno je tražiti oprostjenje i oprostiti.«¹⁵ To je zapravo prirodni plod jubilejskih napora jer »Bog je ljubav« (1 Iv 4,8.16). Stoga je »ljubav u svom dvostrukom izgledu prema Bogu i prema braći, sinteza moralnoga života vjernika. On u Bogu ima svoj početak i svoj kraj.«¹⁶ Velike i plodne javne geste pomirenja valja izmoliti, jer se one rađaju u krotku i poniznu srcu. No začinju se u onom svakodnevnom i dohvatnom. Nitko nije lišen, od pojedinaca do države, svojih odgovornosti u toj uzvišenoj zadaći pomirenja i ljubavi.

U ljubav prema Bogu pripada svakako »ponovno otkrivanje i intenzivnije slavljenje sakramenta Pomirenja u njegovom najdubljem značenju«¹⁷ što Crkva osobito veže uz korizmeno vrijeme. Ljubav prema braći, pak, valja uvijek ponovno dokazivati i vježbati najprije u obiteljskom zajedništvu koje je, po Božjoj volji, mjesto nicanja novih osoba i odnosa, slika trojstvene ljubavi Božje i simbol odnosa Krista i Crkve (usp. Ef 5,23-33). Odatle se ona širi na sve razine društva.

d) *Promicanje kulture građanskog mira*

14. »Ovo želim reći svim sunarodnjacima bez iznimke, poštujući njihovu vjeru i uvjerenje. Ljubav prema domovini povezuje nas i treba nas ujedinjavati povrh svih razilaženja... Ona je mjera čovjekove plemenitosti. Ta je mjera mnogo puta u našoj teškoj prošlosti stavljena na kušnju.«¹⁸ Te riječi rekao je Sveti Otac svojim sunarodnjacima odmah poslije izbora za

Petrova nasljednika. One su posebno aktualne i danas za sve građane Hrvatske.

Ne smije se trgovati s osjećajima domoljublja i rodoljublja. Ideologiziraju se te vrednote i narušava se građanski mir kad god se upada u napast da ih se u pojedinaca mjeri ili da se s njima trguje. Svima poručuje blaženi Alojzije Stepinac: »Mnogo se, istina je, govori o ljubavi prema narodu. Ali mnogi tako govore o njoj zato što koristi njihovu džepu. Drugi opet zato da lakše pokriju razne prljavštine. Treći zato što su željni slave. No, za uvjerena katolika ljubav prema narodu nije predmet trgovine ni za novac ni za slavu, nego je ona moralna i etička dužnost.«¹⁹

U procesu demokratizacije u nas treba biti jasno i uvijek vidljivo da se temeljne vrednote ne smiju dovoditi u pitanje te da one nisu vlasništvo pojedinaca ili određenih političkih skupina, već da su zajednička baština sviju. Potrebno nam je promicati kulturu mira. Na tom području imaju posebnu misiju naši intelektualci, ljudi od kulture te djelatnici u sredstvima društvenog priopćavanja.

e) Izgradnja kršćanskog domoljublja

15. U našim hrvatskim prilikama potrebno je i nadalje izgrađivati izvorno i zrelo rodoljublje i domoljublje, kao oblik zahtjevne ljubavi prema bližnjemu. Zbog duge tradicije političke potlačenosti, progona i uskraćivanja narodnih prava, još se uvijek u svijesti i ponašanju ljudi prečesto susreću međusobno suprotstavljene krajnosti: s jedne je strane stanoviti apatizam i apstraktni kozmopolitizam kojemu je odnarođenost znak naprednosti, a domoljublje sumnjivo kao nacionalizam i

natražnjaštvo; s druge je pak strane obrambena uskogrudnost i ksenofobija koja se zatvara i boji susreta sa svijetom i s onima koji su drugi i različiti. Stoga nam je bitno potreban razvoj suvremene patriotske svijesti koja uključuje potpunu i svestranu odgovornost za baštinjeni dio zemlje, za opće dobro naroda i svakoga državljanina, za učvršćivanje bitnih narodnih institucija, te za baštinjenu kulturu i jezik.

Na tom općeprihvaćenom i čvrstom temelju vlastitog identiteta i pune odgovornosti moguće je njegovati, bez bojazni i ugroženosti, slobodu i ljepotu razlika u mišljenju i političkim pogledima, stvaralačkom življenju, te otvorenost za suradnju i prijateljstvo sa svim narodima.

Vlastita država nije sebi svrha, ona je u službi općeg dobra naroda i građana. Ona je moćni instrument služenja miru na našim nemirnim prostorima. Stoga ona treba služiti zaštiti slobode, razvitku društvenih vrlina i općem blagostanju. Država – to je prilika i obveza da se jedan dio svijeta učini skladnim boravištem ljudi. Smatram stoga hrvatsku državu velikim povijesnim napretkom i trajnom obvezom. Ona je rezultat naših zajedničkih nastojanja. U svemu pak tome naziremo također dar Božji koji sa zahvalnošću valja njegovati kako bi urodio plodovima pravednosti i mira.

16. Blaženi Alojzije Stepinac posjedovao je rijetku načelnu jasnoću, lucidnost i smisao za praktičnu primjenu načelâ u pitanjima domoljublja. Odlučan je da »bi na sljedećem Saboru svete Crkve među prvim herezama trebalo osuditi krajnji nacionalizam kao kugu ljudskoga roda«²⁰, ali kad je riječ o ljudskim i narodnim pravima, ne da se ni od koga natkriliti u ljubavi prema svome narodu. Takva prosvijetljena ravnoteža odgojena je u školi Očenaša.

Umjesno je stoga ovdje još jednom podsjetiti na jednu od zadnjih poruka Ivana Pavla II. našem narodu: »Vaša nacija posjeduje potrebna sredstva za uspješno svladavanje protivština, a posebno pak vi, hrvatski građani, posjedujete potrebne darove da bi se suočili s izazovima sadašnjeg trenutka. Zalaganjem svih moguće je nastaviti nimalo laku demokratizaciju društva i njegovih građanskih ustanova. Cijena je demokracije velika. Novac kojim se plaća ta cijena izrađuje se od plemenitih kovina čestitosti, razboritosti, poštivanja bližnjega, požrtvornosti, strpljivosti. Misлити da se ta cijena može platiti nekim drugim novcem, znači izvrgnuti se opasnosti pada pod stečaj.«²¹ Mislim da nije prejak zaključak ako velim: Blago nama poslušamo li poruku; jao nama ako je zanemarimo.

ZAKLJUČAK

17. Draga braćo i sestre, Očenaš kao »određeni nacrt društva« i duhovne obnove – eto poziva korizme i jubilejske godine. Zadaće su dugoročne, no Bog je providio učitelje i uzore na tom putu. Čitamo u Starom zavjetu kako Zaharija, prorok mesijanskih nada, opisuje obećanje Božje za namjesnika Zerubabela i svećenika Jošuu, koje mu izlaže anđeo u viđenju. Prorok pita: »Što su one dvije maslinove grančice koje kroz dvije zlatne cijevi dolijevaju ulje?« Anđeo odvrati: »To su dva Pomazanika koji stoje pred Gospodarem sve zemlje« (Zah 4,12.14). Dvije maslinove grančice našega povijesnog trenutka jesu: blaženi Alojzije Stepinac i papa Ivan Pavao II. Crkvu Božju u hrvatskom narodu oni obdaruju uljem radosti i snage.

Molim stoga i tražim da se u vjerničkim kućama čitaju i razmatraju poruke pape Ivana Pavla II. upućene Crkvi u našem narodu, jer nas njegove nadahnute poruke trebaju voditi u izgradnji našega crkvenog i nacionalnog zajedništva te u zauzetosti za pravedno društvo. Neka svećenici, redovnici, redovnice, a osobito župnici naše nadbiskupije, budu posrednici kako bi ta dragocjena usmjerenja došla do mnogih ruku i pameti, kako bi se o njima razgovaralo u skupinama vjernika, te na vjeronauku i župnoj katehezi.

Završit ću ovo pismo riječima Svetoga Oca: »Na svem ovom širokom horizontu zadataka, Presveta Marija, preodabrana kći Očeva, bit će pred očima vjernika kao savršen primjer ljubavi, kako prema Bogu tako i prema bližnjemu... Njezino materinstvo, započeto u Nazaretu i nadasve proživljavano u Jeruzalemu pod križem, osjećat će se u ovoj godini kao ljubazan i hitan poziv upućen svim sinovima i kćerima Božjim da se vrate Očevoj kući slušajući njezin majčinski glas: Učinite ono što vam Krist kaže!«²²

Na sve do kojih dođe ovo moje pismo zazivam blagoslov nebeskog Oca i zagovor Marije, Majke Crkve.

BILJEŠKE

- ¹ *Tertio millenio adveniente – Nadolaskom trećeg tisućljeća* (u daljem tekstu: TMA), KS, Zagreb, 1994., br. 49.
- ² *Časoslov Rimskog obreda*, svezak IV., KS, Zagreb, 1985., str. 280.
- ³ Ivan Pavao II., *Govori u Hrvatskoj*, KS, Zagreb, 1994., str. 25-26.
- ⁴ Isto, str. 26.
- ⁵ Alojzije kardinal Stepinac, *Propovijed na svetkovinu Krista Kralja, 31. listopada 1943.*, u: *Propovijedi, govori, poruke (1941 – 1946)*, Zagreb, 1996.
- ⁶ Isto.
- ⁷ TMA, br. 50.
- ⁸ TMA, br. 50.
- ⁹ *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 2591.
- ¹⁰ Ivan Pavao II., *Bit ćete mi svjedoci*, KS, Zagreb, 1998., str. 32.
- ¹¹ Ivan Pavao II., *Bogat milosrđem*, KS, Zagreb, 1981., str. 6-7.
- ¹² TMA, br. 51.
- ¹³ Usp. Pavao VI., *Ecclesiam suam*, KS, Zagreb, 1979.
- ¹⁴ TMA, br. 53.
- ¹⁵ *Govori u Hrvatskoj*, str. 61.
- ¹⁶ TMA, br. 50.
- ¹⁷ TMA, br. 50.
- ¹⁸ Papa Ivan Pavao II., *Govor poljskim hodočasniciima*, 24. listopada 1978.
- ¹⁹ Benigar, A., *Alojzije Stepinac, hrvatski kardinal*, Zagreb, 1993., str. 397-398.
- ²⁰ Pismo iz 1935.
- ²¹ *Bit ćete mi svjedoci*, str. 51.
- ²² TMA, br. 54.